

Universitätsbibliothek Wuppertal

Renati Des-Cartes Principia Philosophiae

Descartes, René

Amstelodami, 1664

Obiectiones quartæ

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1384)

ea quæ somnianti videntur esse actiones vitæ suæ anteactæ, possunt censerî pro veris non minùs quàm si vigilaret. Præterea quoniam, ut ipse affirmat, omnis scientiæ certitudo & veritas ab unâ veri Dei cognitione pender. Atheus vel non potest colligere se vigilare ex memoriâ anteactæ vitæ, vel potest aliquis scire se vigilare sine veri Dei cognitione.

R E S P O N S I O.

Non potest somnians ea quæ somniat cum ideis rerum præteritarum revera connectere, quamvis somniare possit se connectere, quis enim negat dormientem falli posse? atqui postea experrectus errorem suum facile dignoscet.

Potest verò atheus colligere se vigilare ex memoriâ anteactæ vitæ, sed non potest scire hoc signum sufficere ut certus sit se non errare, nisi sciat se à Deo non fallante esse creatum.

O B I E C T I O N E S

Q V A R T Æ

Ad virum Clarissimum Epistola.

Olivisti vir Clarissime, gratis me beare, summi beneficii compensationem exigis, & quidem gravem, dum eâ tantum lege ingeniosissimi operis participem me fieri voluisti, ut sensus de illo meos aperirem. Dura profectò conditio, quàm res plucherrimas noscendi cupiditas extorsit, & ad verius quam libentissimè reclamarem, sit ut à Pratore datur exceptio, *si quid vi aut metu, ita novam possim obtinere si quid suadente voluptate factum est.*

Quid enim vis tibi? meum de Authore judicium non expectas, cujus summam ingenii vim eruditionemque singularem quanti faciam jam pridem nôsti: non ignoras etiam quàm molestis occupationibus detinear, nec, si quid mihi tribuis amplius quàm deceat, sequitur ut ego meæ tenuitatis conscius non

sim, & tamen quod examinandum præbes, cum ingenium non vulgare, tum plurimum serenæ mentis desiderat, ut à rerum omnium exteriorum strepitu libera sibi ipsi vacet, quod non nisi attenda Meditatione, & defixio in seipsam obtutu fieri posse satis vides. Parendum nihilominus, siquidem jubes, quidquid à me peccabitur penes te culpa erit, qui ad scribendum cogis. Quamquam verò totum hoc opus Philosophia sibi vindicare possit, quia tamen vir modestissimus ultrò se Theologorum tribunali sistit, duplicem hic agam personam, proponamque primum quæ circa præcipuas de natura Mentis nostræ, & de Deo quæstiones à Philosophis opponi posse mihi videbuntur, tum verò scrupulos aperiam quos in opere universo Theologus posset offendere.

De natura mentis humanæ.

Hic primum mirari subit virum Clarissimum idem pro totius suæ Philosophiæ principio statuisse quod statuit D. Augustinus, acerrimi vir ingenii, nec in Theologicis modò, sed etiam in Philosophicis rebus planè mirandus. Lib. enim 2 de Libero arbitrio cap. 3. Alipius cum Ennodio disputans probaturusque Deum esse, *Prius*, inquit, *abs te quero ut de manifestissimis capiamus exordium, utrum tu ipse sis, an tu forte metuis ne hac in interrogatione fallaris, cum utique si non esses, falli omnino non posses?* quibus similia sunt Authoris nostri verba, *sed est deceptor nescio quis summè potens, summè callidus qui de industria me semper fallit: haud dubiè ego etiam sum si me fallit.* Sed pergamus, & quod potius ad rem facit, videamus quo pacto ex hoc principio confici possit Mentem nostram à corpore esse separatam.

Dubitare possum an corpus habeam, imò an ullum sit in rerum natura corpus, nec tamen mihi licet dubitare quin sim, sive existam, quandiu dubito, sive cogito.

Ego igitur, qui dubitò, & cogito, corpus non sum, alioquin de corpore dubitando de me ipso dubitarem.

Imò etiam si obstinata mente contendam, nullum esse omnino corpus, manet nihilominus positio, ego aliquid sum, non sum igitur corpus; acutè sanè, sed opponet aliquis quod etiam sibi

fibi ipsi author objicit, quod de corpore dubitem, vel corpus esse negem, non efficitur nullum esse corpus.

Fortassis ergo contingit ut hæc ipsa quæ suppono nihil esse, quia mihi sunt ignota, tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi. Nescio, inquit, de hac re non disputo; novi me existere, quæro quis sim ego ille quem novi; certissimum est hujus sic præcise sumpti notiam non pendere ab iis quæ existere nondum novi.

Verùm cum fateatur per argumentum in methodo propositum rem eò tantum deductam esse, ut quidquid corporeum est excluderet à natura mentis suæ, non in ordine ad ipsam rei veritatem, sed dumtaxat in ordine ad suam perceptionem (adeo ut sensus esset, se nihil planè cognoscere quod ad essentiam suam sciret pertinere, præterquam quod esset res cogitans) patet ex hac responsione in iisdem adhuc terminis disputationem hære, proinde integram restare quæstionem quam se soluturum spondet, quo pacto ex eo quod nihil aliud ad essentiam suam pertinere cognoscat, sequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Quod tamen ab illo præstitum esse tota Meditatione 2. ut fatear tarditatem meam, deprehendere non potui. Sed quantum conjicere possum hujus rei probationem aggreditur in Meditatione 6. eo quod illam dependere judicârit à clarâ Dei notitia, quam Meditatione 2. sibi nondum comparârat; sic ergo rem istam probat.

Quoniam, inquit, scio omnia quæ clarè & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse qualia illa intelligo, satis est quod possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat ut diversa existimetur: quia ergo ex una parte claram, & distinctam habeo ideam mei ipsius, quatenus sunt tantum res cogitans, non extensa, & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans, certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse existere.

Hic paulisper subsistendum, in his enim paucis verbis totius difficultatis cardo versari mihi videtur.

Ac primum quidem ut vera sit illius syllogismi propositio, non de quacunque etiam clarâ, & distinctâ, sed tantummodò, de adæquata rei cognitione intelligi debet. fatetur enim V. C. in
respon-

responsione ad Theologum, sufficere distinctionem formalem, nec requiri realem, ut unum ab alio distincte, & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquate concipientis, unde in eodem loco subsumit.

Atqui completè intelligo quid sit corpus, putando tantum illud esse extensum, figuratum, mobile &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent: vice versa intelligo mentem esse rem completam, quæ dubitat, quæ intelliget, quæ vult &c. quamvis negem in ea quidquam esse ex iis quæ in corporis idea continentur. Ergo inter corpus, & mentem est distinctio realis.

Sed si quis hanc sumptionem in dubium revocet, contendatque inadæquatam tantum esse sui conceptionem, dum te concipis tanquam rem cogitantem, non extensam; similiterque cum te concipis tanquam rem extensam, non cogitantem, videndum quomodo id in superioribus probatum sit: non enim arbitror rem istam ita claram esse, ut tanquam principium indemonstrabile assumi debeat, non probari.

Et quidem quod ad illius primam partem attinet, quod scilicet completè intelligas, quid sit corpus, putando tantum illud esse extensum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent, parum ad rem facit; qui enim contenderet mentem nostram esse corpoream, non ideo existimaret corpus omne mentem esse; corpus ergo se haberet ad mentem sicut genus ad speciem: at genus potest intelligi sine specie, & de illo negando quidquid speciei proprium & peculiare est, unde vulgo Logici ajunt negata specie non negari genus: sic possem intelligere figuram absque eo quod intelligam ullam ex iis affectionibus quæ circulo propriæ sunt: probandum ergo superest mentem completè, & adæquatè posse intelligi sine corpore.

Non aliud in toto opera idoneum video ad hanc probationem argumentum, præter illud quod initio propositum est, *possum negare illum esse corpus ullam rem extensam, & tamen certum mihi est me esse, quandiu hoc nego, seu cogito, sum ergo res cogitans, non corpus, & ad mei notitiam non pertinet corpus.*

At ex eo confici tantum video aliquam mei notitiam parari posse absque notitiâ corporis, sed notitiam illam esse completam, & adæ-

& adæquatam, ita ut certus sim me non falli, dum ab essentia mea corpus excludo, mihi nondum planè perspicuum est: Rem exemplo declarabo.

Certò noverit aliquis angulum in semicirculo rectum esse, & proinde triangulum ex illo angulo, & diametro circuli rectangulum esse: dubitet verò, necdum certo deprehenderit, imò sophismate aliquo delusus neget quadratum basis rectanguli æqualæ esse quadratis laterum, eadem ratione quam vir clarissimus proponit, videtur se in falsâ suâ persuasione confirmaturus: ut enim, inquit, clarè, & distinctè percipio triangulum illum esse rectangulum, dubito tamen utrum illius basis quadratum æquale sit quadratis laterum, non ergo ad illius essentiam pertinet, quod illius basis quadratum æquale sit quadratis laterum.

Deinde etiamsi negavero quod illius basis quadratum sit æquale quadratis laterum, certus tamen remaneo quod sit rectangulus, & clara distinctaque remanet in meâ mente notitia quòd unus ex illius angulis sit rectus, quo salvo, ne Deus quidem efficere possit ut non sit rectangulus.

Non ergo id de quo dubito, immo quo sublato, eâ mihi remanet idea, ad illius essentiam pertinet.

Præterea quoniam scio omnia quæ clarè, & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo, satis est quòd possim rem unam absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest à Deo seorsim poni, at clarè & distinctè intelligo hunc triangulum esse rectangulum, abique eo quòd intelligam quadratum illius basis æquale esse quadratis laterum, ergo saltem à Deo fieri potest triangulus rectangulus, cuius basis quadratum æquale non sit quadratis laterum.

Non viedo quid hic respondere possit, nisi illum hominem clarè & distinctè non percipere triangulum rectangulum. At unde habeo me clariùs percipere naturam mentis meæ, quàm ille percipiat naturam trianguli? æq; enim certus est ille triangulum in semicirculo habere unum angulum rectum, quæ est notio trianguli rectanguli, ac ego certus sum me existere ex eo quòd cogitem.

Quemadmodum ergo ille in eo fallitur quòd ad illius trianguli naturam, quem clarè & distinctè novit esse Rectangulum,

pertinere non arbitretur quod illius basis quadratum sit &c. Ita cur in eo fortasse non fallor, quod ad mei naturam, quam certe, & distincte novi esse rem cogitantem, nihil aliud pertinere arbitrer, quàm quod sim res cogitans? Cùm etiam forte ad illam pertineat quod sim res extensa.

Et profectò, inquiet aliquis, mirum non est, si dum ex eo quod cogitem, colligo me existere idea quam de me hoc pacto cognito efformo, nihil aliud animo meo representat quàm me ipsum, tanquam rem cogitantem, quippe quæ ex solâ meâ cogitatione desumpta sit, ut proinde ex illâ ideâ nullum argumentum desumi posse videatur, nihil amplius ad meam essentiam pertinere, quàm quod in eâ continetur.

Accedit quod hoc argumentum nimis probare videtur, & nos in eam Platoniam opinionem deducere, (quam tamen author refellit) nihil corporeum ad nostram essentiam pertinere, ita ut homo sit solus animus, corpus verò non nisi vehiculum animi, unde hominem definiunt animum utentem corpore.

Quod si respondeas corpus non simpliciter à mei essentiâ excludi, sed tantummodò quatenus præcisè sum res cogitans, metuendum videtur ne quis hanc in suspicionem veniat, num fortè notitia mei, quatenus sum res cogitans, non sit notitia alicujus entis completè, & adæquate concepti, sed tantum inadæquatè, & cum quâdam abstractione intellectus.

Unde sicut Geometrà concipiunt lineam tanquam longitudinem latitudinis expertem, & superficiem tanquam longitudinem simul & latitudinem absque profunditate, etsi nulla sit longitudo sine latitudine, nec latitudo sine profunditate: ita forsàn aliquis dubitare possit, num res omnis cogitans sit etiam res extensa, sed cui tamen præter communes cum rebus aliis extensis affectiones, ut esse figurabile, mobile, &c. insit peculiaris cogitandi virtus, unde fiat, ut cum hâc solâ virtute tanquam res cogitans, per abstractionem intellectus apprehendi possit, licet revera rei cogitanti corporis affectiones conveniant; sicut quantitas cum solâ longitudine concipi potest; licet omni quantitati reipsâ conveniat simul cum longitudine latitudo & profunditas.

Difficul-

Difficultatem auget quod illa cogitandi vis corporeis organis affixa videatur, cum in infantibus sopita, in amentibus extincta judicari possit; quod impii animorum carnifices potissimum urgent.

Hactenus de reali mentis nostræ à corpore distinctione. Cum verò V. C. demonstrandam susceperit animorum immortalitatem, meritò quæri possit an ex eâ separatione evidenter sequatur: in vulgaris enim Philosophiæ principiis id minime sequitur, cum vulgò velint brutorum animas ab illorum corporibus esse distinctas, quæ tamen cum illis intereant.

Hucusque responsionem protraxeram & in animo erat ostendere quomodo secundum authoris nostri principia, quæ ex ejus Philosophandi ratione collegisse mihi videbar, ex reali mentis à corpore distinctione, illius immortalitas facillime concludatur, cum ad me perlata est nova viri clarissimi lucubratiuncula, quæ cum toti operi lucem multam affert, tum in hâc parte eandem profus adducit ad propositam quæstionem dissolvendam quæ eram allaturus.

Quod vero spectat ad brutorum animas, satis insinuat aliis in locis nullam eis inesse, sed tantum corpus modo quodam certo configuratum, & variis organis ita conflatum, ut operationes omnes in illo, & per illud fieri possint quas videmus.

Sed vereor ut hæc persuasio in animis hominum fidem invenire possit, nisi validissimis rationibus comprobetur. Incredibile enim primâ fronte apparet quomodo fieri possit sine ullius animæ ministerio ut lumen à lupi corpore reflexum in ovis oculos tenuissima nervorum optidorum fila moveat, & ex illâ motione ad cerebrum usque pertingente spiritus animalis in nervos diffundatur, eo pacto, quo necesse est ad hoc ut ovis fugam arripiat.

Unum hîc addam quod de imaginationis à cogitatione, sive intelligentiâ distinctione, & illorum, majori certitudine quæ ratione comprehendimus, quàm quæ corporeis sensibus obversantur, Vir C. docet, summoperè à me probari. Jam dudum enim ab Augustino c. 15, de animæ quantitate didici procul abjiciendos esse qui sibi persuadent minus esse certa

quæ intelligentia cernimus, quàm quæ his corporeis oculis semper cum pituitâ bellum gerentibus: unde etiam ait Solil. l. 1. c. 4. sensus se in geometrico negotio quasi navim expertum esse. *Nam cum, inquit, ipsi me ad locum quo tendebam pervexerint, ubi eos dimisi, & jam in solo positus cæpi cogitatione ista volvere, diu mihi vestigia titubârunt: quare citius mihi videtur in terra posse navigari, quàm geometriam sensibus percipi, quamvis primò discentes aliquantum adjuvare videatur.*

D E D E O.

Prioris de existentia Dei demonstrationis, quam in Meditatione 3. author explicat, duæ sunt partes, prior est quod Deus sit, siquidem ejus idea in me sit: posterior est, quod ego habens talem ideam non possim esse nisi à Deo.

Circa priorem partem id unum mihi non probatur, quod cum Vir Cl. asseruisset non nisi in judiciis falsitatem propriè reperiri, paulò post tamen admittat ideas non formaliter quidem, sed materialiter falsas esse posse, quod ab ejus principiis dissonum mihi videtur.

Sed vereor ut in re obscurissima animi mei sensa satis dilucidè possim explicare: res exemplo clatior fiet. *Si, inquit, frigus sit tantum privatio caloris, idea frigoris quæ illud mihi tanquam rem positivam representat, materialiter falsa erit.*

Imò si frigus sit tantum privatio, nulla poterit dari frigoris idea quæ illud mihi tanquam rem positivam representet, & Judicium hîc ab authore cum idea confunditur.

Quid enim est idea frigoris? frigus ipsum, quatenus est objectivè in intellectu: at si frigus sit privatio, non potest esse objectivè intellectu per ideam, cujus esse objectivum sit ens positivum: Ergo sit frigus si tantum privatio, nunquam illius poterit esse idea positiva, & proinde nulla, quæ materialiter falsa sit.

Confirmatur eodem argumento quo probat Vir Cl. ideam entis infiniti non posse non esse veram. nam quamvis fingi possit tale ens non existere, non tamen fingi potest ejus ideam nihil reale mihi exhibere.